

Miliardy korun z evropských dotací pro podnikatele stále čekají na využití

V podnikatelských dotacích, kterých je v operačním programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK) přes 120 miliard, je stále hodně nevyčerpaných peněz. Problémy jsou hlavně s využitím peněz určených pro energetické úspory a vysokorychlostní internet. Velký zájem mají české firmy naopak o evropské dotace na výzkum, vývoj či inovace, kde už běží poslední výzvy. „Peníze z OP PIK se dají při správných prioritách bez problémů vyčerpat,“ tvrdí Jiří Kvíz z poradenské společnosti Enovation, kde řídí tým desítek dotačních specialistů.

Do konce finančního období zbývají necelé dva roky. Jak je na tom Česko v čerpání peněz z evropských fondů?

Česká republika může z evropského rozpočtu v letech 2014 až 2020 získat něco přes 600 miliard korun. V čerpání peněz jsou mezi operačními programy dost velké rozdíly. Třeba zaměstnanost (OP Z) a školství (OP VVV) si vedou dobře, čerpat se daří také zemědělcům (PRV). Nejhůře je na tom IROP (Integrovaný regionální operační program), což je takový pohrobek kraji spravovaných evropských dotací (Regionálních operačních programů), který spadá pod ministerstvo pro místní rozvoj. Bohužel na samém chvostu je také podnikatelský OP PIK, který je v čerpání jen o něco lepší než IROP. Přitom je v něm k dispozici celkem 120 miliard korun.

Ten je na tom ve statistikách jak?

Ke konci srpna bylo zažádáno o celou polovinu z těchto peněz. Hodnota skutečně proplacených projektů, které už úspěšně skončily, je ale pouze 13 procent z celé částky. Přitom to neznamená, že firmy nemají o tyto peníze zájem. Třeba dotace přidělené na podnikový výzkum a inovace už jsou skoro vyčerpané.

Co se u těchto projektů nejvíce podporuje?

Vývojové projekty firem, například vývoj nového letadla, nových strojních součástí či léků. Nejde o akademické projekty, které mnohdy skončí studií v šuplíku, ale o podnikový vývoj, jehož výsledkem je prototyp nebo vzorek produktu. Takové výstupy se záhy dostávají na trh a těží z nich celá společnost. Firmy mohou získat peníze například na odborné výzkumné zaměstnance, kteří se na výzkumu podílejí, nebo si vybudovat moderní laboratoř. Podniky, které prototyp dokončí, mají i šanci na podporu zahájení sériové výroby. O tyto dotace je velký zájem, firmy si už podaly přes 4000 projektů. Pokud nedojde k nějakému přesunu peněz směrem k této prioritě, tak jsou nyní poslední výzvy úplně poslední. Dobře se v OP PIK čerpají také peníze určené pro malé a střední podniky. Na tyto dvě priority připadá přibližně 60 miliard korun. Problémem jsou naopak obrovské prostředky alokované na energetiku, kde je malý zájem firem. Úplně samostatnou kapitolou je vysokorychlostní internet. Tam je k dispozici 14 miliard korun a dosud se podaly jen tři projekty za 45 milionů.

Je vůbec reálné, aby se peníze určené pro tyto věci z OP PIK ještě vyčerpaly?

Myslím, že je to dost nepravděpodobné, což si zodpovědní lidé ve státní správě uvědomují. Diskutuje se o přesunu poloviny peněz alokovaných na vysokorychlostní internet. Většina firem a podnikatelských svazů preferuje přesun do oblastí výzkumu a inovací a podpory projektů malých a středních podniků. Zde je o tyto prostředky zájem a efektivně by se vyčerpaly.

Jak se dá zařídit, aby se peníze z unijního rozpočtu přesunuly?

Musí to mimo jiné schválit tzv. monitorovací výbor příslušného operačního programu a také Evropská komise. Obecně dosud platilo, že přesuny uvnitř operačních programů nebyly zas tak velkým problémem a daly se dobře odůvodnit. Přesuny peněz mezi různými operačními programy už jsou mnohem více komplikované. To nejdůležitější ale je, že peníze z OP PIK se dají při správných prioritách bez problémů vyčerpat v tomto operačním programu.

Mělo by dojít k přesunu také u peněz na úspory energie?

Určitě by se měla nechat doběhnout výzva, která končí na jaře 2019. Pak se uvidí, kolik prostředků zbude. U současné výzvy už ministerstvo průmyslu a obchodu udělalo snad všechny myslitelné ústupky, které mají větší zájem o čerpání u českých firem podpořit a jsou ještě v souladu s legislativou. Určitě jde o věci, které jsou ku prospěchu věci. Přesto jsem přesvědčen, že v oblasti energetiky v OP PIK stále zbude hodně volných miliard. U této priority se při počátečním alokování peněz vycházelo z velkého úspěchu při čerpání v předcházejícím programovém období. Tehdy ovšem nebyla výrazná ekonomická konjunktura, která firmy nutí investovat spíše do produkčních oblastí než do úspor nákladů. Firmy také mohly v minulém období na energeticky úsporné projekty získat podporu až 60 procent z celkové investice zajišťující energetickou úsporu. Teď je to mnohem méně. Pak jsou tu další procedurální překážky. Např. ještě před podáním žádosti o dotaci musí firma investovat nemalé vlastní peníze do energetického posudku, který se pak přikládá k žádosti o dotaci.

Evropská komise letos v květnu představila návrh rozpočtu po roce 2020. Jaké jsou tam změny, které ovlivní Česko?

Je to výkop, který se určitě ještě změní. Zasáhne do něho Evropský parlament, právo veta má také každý členský stát. Pro Česko je výhodné, že priority rozpočtu, které Junckerova komise navrhla, odpovídají tomu, co potřebujeme rozvíjet a kde už teď evropské dotace úspěšně využíváme. Tím myslím důraz na inovace a výzkum, podporu digitální ekonomiky u malých a středních podniků, životního prostředí nebo budování dopravních a digitálních sítí. Peněz bude samozřejmě méně, už jenom kvůli tomu, že se příjmy evropského rozpočtu po brexitu sníží o 84 miliard eur z Velké Británie. Na rozdělení dotací mezi jednotlivé státy budou mít také vliv kritéria, podle nichž se určí, kdo má na získání dotace nárok.

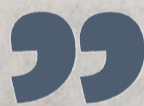
Tam se chystají nějaké změny?

Jedním z navrhovaných budoucích scénářů je omezení fondů pro tranzitní a rozvinuté regiony. To by se v Česku projevilo nejen stopkou pro Prahu, ale výrazně horšími podmínkami i pro Středočeský kraj, jihozá-

Foto: Björn Steinz

Mgr. Jiří Kvíz,
team leader Advisory, Enovation

Pro Česko je výhodné, že priority rozpočtu, které Junckerova komise navrhla, odpovídají tomu, co potřebujeme rozvíjet a kde už teď evropské dotace úspěšně využíváme.

padní a jihovýchodní regiony ČR. Evropská komise navrhuje rovněž další kritéria spojená s migrací, dodržováním právního státu a výší nezaměstnanosti. Plánuje se zmenšení podpory pro velké podniky, za které se považují firmy nad 250 zaměstnanců. Jsou to zatím jen návrhy, které budou podléhat dalším jednáním. Jsem přesvědčen o tom, že je reálné, vyjednat v Bruselu pro české podniky a inovační prostředí velmi dobré podmínky i do nového dotačního období. Je ovšem potřeba, aby k tomu vláda přistoupila s velkou zodpovědností, protože výsledek bude její vizitkou. Věřím, že se to povede. Česká vláda musí také na státní úrovni připravit podmínky pro to, aby se i po roce 2020 daly peníze z fondů efektivně využít.

Myslíte zmenšit počet operačních programů?

Určitě ano. A i uvnitř nich potom snížit počet priorit, vyškrtat ty méně relevantní a koncentrovat priority, aby se evropské dotace využily co neefektivněji. Konkrétně u podnikatelských dotací má smysl především zaměření na vědu, výzkum a inovace, digitalizaci a podporu malých a středních podniků. Zároveň je na národní úrovni potřeba umět jednoznačně interpretovat evropské předpisy. Pokud je nejistota, chtějme od Evropské komise jednoznačný výklad. Aby se neopakoval případ českých IT firem, jimž ministerstvo průmyslu po třech letech sdělilo, že to, co jim říkalo předtím, bylo špatně. Řada z nich pak musela dotace vrátit. Fondy přece nejsou jaderná fyzika, to se dá udělat dobře. Pořád nechápu, proč jsme si pro současné finanční období nevzali to dobré z let 2007–2013 a nevylepšíli to. Naopak se situace spíše zhoršila.

Podnikatelé si obecně dost stěžují, že administrativní projektů evropských dotací je těžší než dřív...

Evropská dotace znamená administrativu, s tím musí firmy počítat. Souhlasím ale, že se to hodně zkomplikovalo a neustále se pravidla a podmínky mění. V letech 2012 až 2014, kdy se současné období připravovalo, se velmi mluvilo o zjednodušení, menší administrativě, sjednocení informačních systémů. Opak je pravdou. Minimálně v podnikatelských dotacích byl funkční informační systém nahrazený systémem, který dva roky vykazoval obrovské množství chyb. Teď nějak funguje, ale není to vůbec ideální, ani uživatelsky příjemné. Většina komplikací navíc vzniká na české straně. Odhaduji, že maximálně tak třetina nových požadavků

připadá na Evropskou komisi. Navíc mi přijde, že v Česku je trochu atmosféra, která na žadatele o dotace nahlíží jako na potenciální podvodníky. Pak se vymýšlí co nejpřísnější pravidla, která všechno komplikují a firmy odrazují. Výsledkem je, že se špatně čerpá. Přitom každá firma dnes při žádosti o dotaci z Evropské unie takový projekt spolufinancuje více než polovinou prostředků z vlastních zdrojů, takže se snaží chovat hospodárně a svědomitě. Taková pravidla sice mohou znemožnit tomu pomysl-nému 1 procentu nepoctivých podnikatelů jejich úmysly, ale zbývajícím 99 procentům podnikatelů úplně zbytečně komplikují život. Myslím, že to zná každý podnikatel i z oblastí, které se dotací vůbec netýkají.

Jsou kromě strukturálních fondů pro české firmy i nějaké další možnosti, jak získat peníze z evropského rozpočtu?

Zajímavé jsou komunitární či mezinárodní programy, hlavně Horizont 2020. Uspěť v nich není úplně jednoduché. Pro firmy má význam i pouhé zapojení do mezinárodních konsorcií, která si žádosti o dotace na projekty z komunitárních programů podávají. Získávají tak cenné kontakty a znalosti, kdy se spojují špičkové výzkumné instituce, vysoké školy, malí, střední i velcí podnikatelé z celé Evropy a vytvářejí unikátní know-how. Firmy z Česka začínají v poslední době tento program více zkoušet. Pro velké podniky to nakonec bude jediná možnost. Návrh evropského rozpočtu počítá s tím, že na nástupce tohoto programu Horizont Europe budou vyhrazeny významné prostředky. Celkově návrh počítá s tím, že na výzkum, inovace a digitalizace bude vyčleněno přes 187 miliard eur.